

Menâkıb Literatürüne Katkı:

Menâkıb-ı Üveys El-Karenî (el-Mevâhibü'l-İlâhiyye fi'l-Menâkıbi'l-Karenîyye), Bilal Alpaydın ve Yunus Emre Varol, Buhara Yayınları, ISBN: 978-605-4530-60-1, 2020, 112.

Oğuzhan GÜNDÜZ

*İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi,, İstanbul, Türkiye,
oguzhangunduz2021@ogr.iu.edu.tr*

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 26.01.2022

Kabul/Accepted: 28.02.2022

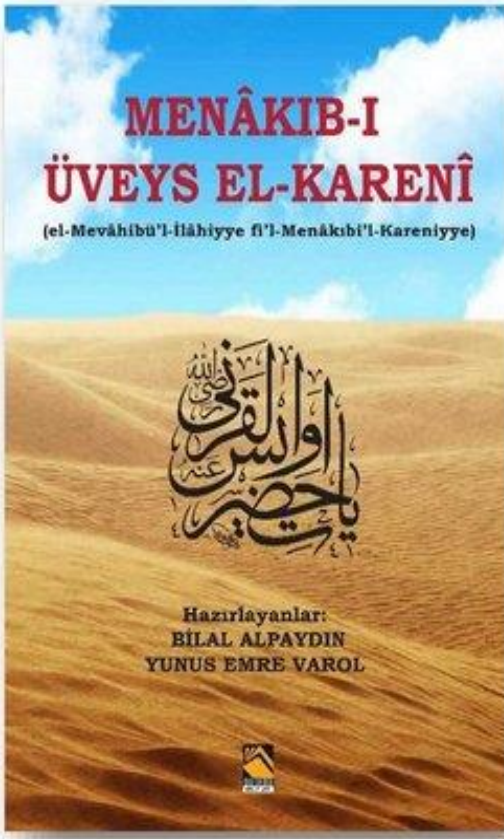
Sayfa/ Page: 280-282

mecmua.1063340

Atıf/Citation: GÜNDÜZ, O. (2022). Menâkıb literatürüne katkı: Menâkıb-ı Üveys El-Karenî (el-mevâhibü'l-ilâhiyye fi'l-menâkıbi'l-Karenîyye), Bilal Alpaydın ve Yunus Emre Varol, Buhara Yayınları, ISBN: 978-605-4530-60-1, 2020, 112. *MECMUA-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* ISSN: 2587-1811 7(13), 280-282

Çatışma Beyanı/Conflict Statement: Makalenin yazar/yazarları bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder/ederler.

Yayın Değerlendirme/Publication Review

Anadolu halk kültüründe Veysel Karenî olarak da bilinen Üveys el-Karenî, zâhidlik yönüyle mutasavvıfların örnek aldığı bir şahsiyettir. Veysel Karenî, Hz. Peygamber'i ziyaret etmek amacıyla Medine'ye gitmiş fakat gittiği gün Hz. Peygamber'i evde bulamamış, annesine verdiği sözden dolayı da geri dönmek zorunda kalmıştır. Hz. Peygamber'i göremese de manevî yoldan ondan feyz aldığı kabul edilmiştir. Bu yüzden de Hz. Peygamber'i, Veysel Karenî'yi veya herhangi bir şeyhi görmeden ondan manevî yolla eğitim alınmasına Üveysîlik denmiştir. Veysel Karenî'nin gerçek hayatı ile menkabevî hayatı birbirine karışmış dolayısıyla onun hakkında çeşitli eserlerde menkabeler anlatılmıştır. Bazı kaynaklarda, Hz. Peygamber'in hırkasını Veysel Karenî'ye vermesi için Hz. Ali'ye bıraktığı ve Hz. Ali'nin de Veysel Karenî'ye bu hırkayı ulaştırdığı belirtilmiştir. (Tosun, 2013, s. 74-75)

Veysel Karenî ile alakalı Bilal Alpaydın ve Yunus Emre Varol'un beraber hazırladıkları *Menâkıb-ı Üveys El-Karenî (el-Mevâhibü'l-İlâhiyye fi'l-Menâkıbi'l-Karenîyye)* adlı çalışma, 2020 yılında Buhara Yayınları'ndan çıktı. Çalışma, *Menâkıb-ı Üveys el-Karenî Hakkında Birkaç Söz* başlığı altında kitap hakkında yapılan genel değerlendirmelerle

başlamaktadır. Buna göre eser, Cemâleddin Muhammed bin es-Sıddîk el-Hâs el-Hanefî tarafından, "el-Mevâhibü'l-İlâhiyye fi'l-Menâkıbi'l-Karenîyye" adıyla Arapça olarak kaleme alınmıştır. Daha sonra Ohrili Hüseyin Mazhar bu eseri Bursalı Mehmet Tâhir'in ricası üzerine 1914 yılında Menâkıb-ı

Üveys el-Karenî adıyla Türkçeye tercüme etmiştir. Çalışmada eserin müellifi hakkında Arapça iki tabakat kitabından yola çıkılarak tespit edilen bilgiler ilk defa burada yer almaktadır. Müellif hakkında verilen biyografik bilgiler şu şekilde geçmektedir:

“Cemâleddin Muhammed bin es-Siddik el-Hâs el-Hanefî el-Yemenî ez-Zebîdî. İmam, şeyh, âlim, seyyah, muhakkik. H. 4 Şaban 996 (m. 29 Haziran 1588) tarihinde yaşı doksan civarında iken vefat etti. Naaşu Bâb-ı Sihâm'a defnedilmiştir. Yaşadığı dönemde de ilminden dolayı hürmet gören, Yemen Zebîd'de devrin önde gelen âlimlerinden olup Hanefî fâkihadir.” (Alpaydın, Varol, 2020, s. 28).

Çalışmada, “Edebiyatta Üveys el-Karenî Seçkisi” başlığı altında Ferîdüddin Attâr'ın Tezkiretü'l-Evliyâ'sından ve Lâmi'î Çelebi'nin Menâkıb-ı Üveys el-Karenî'sinden örnekler verilmiştir. Bunun yanında Yunus Emre, Nakşî İbrahim Efendi, Şeref Hanım, Kaygulu Şeyh Halil Efendi, Kul Himmet, Hatayî gibi şairlerin şiirlerinden ve manzum bir destan olan Destân-ı Hazret-i Veysel-Karenî'den bir bölüm alıntılanarak Üveysilik'in önemine değinilmiştir.

Kitabın “İfade” bölümünde ise mütercimim sebep-i telifi verilmiştir. Çalışmada mütercim, eserin sebep-i telifini şöyle belirtmektedir:

“Müşârün-ileyhin menâkıb-ı şâyi'asına nisbetle menâkıb-ı muharreresi velev mahdûd olsun, bununda mazbûyyeti yalnız Arapçaya münhasır kalması elbette câ'iz olamaz. Nevâdir-i âsârın bî-adîl bir kâşifi bulunan üstâd-ı muhterem Bursalı Mehmet Tâhir Beyefendi, Hazret-i Üveys'in menâkıbını mutazammın ve emsâline fâik Arapça yazılmış bir risâleyi teveccüh-i kıymet-şinâsîleri sâ'ikasıyla bana göstererek vaktim müsait ise Türkçeye tercüme edilmesini teklif eylemesi üzerine kendisine beyân-ı teşekkürle arzusunun yerine getirmeğe çalışacağıma söz verdim.” (Alpaydın, Varol, 2020, s. 7-8).

Bu bölümden sonra sekiz fasıldan oluşan tercümenin Latin harflerine aktarımı yapılmıştır. Çalışmada ayrıca metinde yer alan kişilerin biyografik bilgileri, ayet iktibaslarının meali ve metinde yer alan eserler hakkında bilgiler dipnotta detaylı olarak açıklanmıştır. Birinci fasılda Veysel Karenî'nin doğumu, sınıfı, nesebi ve künyesinden bahsedilmektedir. Kitaptaki bu bölüme göre Üveys el-Karenî'nin ismi Ebû Âmir Üveys'tir ve “üveys” kelimesinin “kurt” manasına gelen “evs”in tasgîri olduğu belirtilmektedir.

Daha sonraki fasıllarda Üveys el-Karenî hakkında çeşitli menkabeler yer almakta; onun zühd ve takvasından, seyyidü't-tâbi'in olduğundan ve Veysel Karenî'nin hayattayken Hz. Peygamber'i ziyaret edememesinden bahsedilmektedir. Zira anne sözüne itaatın farz olmasından dolayı Veysel Karenî annesinin sözünden çıkmamış dolayısıyla da Hz. Peygamber'i görememiştir. Fakat eserde, Hz. Peygamber'i görememesi onun velilik mertebesine bir eksiklik getirmediği belirtilmektedir.

Ayrıca mütercim, “İstitrâd” başlığı açarak esere dâhil olmaktadır. Mütercim bu bölümde Veysel Karenî'nin âlim ve fakih olduğunu ve Kur'an'ın manalarını derin bir surette anlama gücünün olduğunu belirtir. Bunun yanında bu bölümde; Kur'an, namaz, iman, sabır gibi konulardan bahsedilmektedir.

Son olarak sekizinci fasılda Üveys el-Karenî'nin vefat tarihi ve defnolunduğu mahal hakkında bilgiler verilmektedir. Bir rivayete göre Veysel Karenî, Siffin Vakası'nda Hz. Ali tarafında hizmet ettiği sırada şehit düşmüştür. Diğer bir rivayete göre Hz. Ömer'in halifeliği döneminde vefat etmiştir. Fakat eserde ilk rivayetin daha doğru gözüktüğü belirtilmektedir. Veysel Karenî'nin ya Meşhed'de defnolduğu ya orada doğduğu yahut hayattayken orasının ibadet mahali olduğu ifade edilmektedir.

Kitap, “Lügatçe”, “Kaynakça” ve “Dizin” kısmı ile son bulmaktadır.

Veysel Karenî, Arap ve Fars edebiyatının yanında Türk edebiyatı, Türk tasavvuf edebiyatına da etkisi olan ve hakkında pek çok eser yazılan önemli bir şahsiyettir. Bu sebeple eser, Türk edebiyatı ve özellikle Türk tasavvuf edebiyatı araştırmaları için yeni ve önemli bir kaynak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynakça

Alpaydın, B. ve Varol, Y. E. (2020). *Menâkıb-ı Üveys El-Karenî (el-Mevâhibü'l-İlâhiyye fi'l-Menâkıbi'l-Karenîyye)*. Buhara Yayınları.

Tosun, N. (2013). Veysel Karanî. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (C. 43, ss.74-75). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.